

7

Os retos do mundo globalizado e os ODS

SITUACIÓN DE APRENDIZAXE

▲ Estudantes en Costa do Marfil.

O 10% da poboación máis rica percibe o 40% dos ingresos mundiais, mentres que o 10% máis pobre obtén entre o 2% e o 7%. Estes son algúns dos datos que reflicten as enormes diferenzas económicas e sociais que existen no planeta, non só entre os países, tamén dentro de cada un deles.

Estas diferenzas poñen de manifesto a vulnerabilidade da Declaración Universal dos Dereitos Humanos, que recoñece a igualdade de todas as persoas en dignidade e dereitos. Pero as que se atopan en situación de pobreza non gozan das mesmas oportunidades ca as que non a sofren, e é esta privación a que lles impide á súa vez saír da pobreza.

CONCEPTOS CLAVE: desenvolvemento humano, xustiza social, ODS.

PUNTO DE PARTIDA

- Observa a imaxe. A que artigo da Declaración Universal alude? Por que é un dereito fundamental?
- En que situacións se vulnera o dereito á igualdade das persoas «sen distinción ningunha de raza, cor, sexo, idioma, relixión, opinión política ou de calquera outra índole» (art. 2)? Pon un exemplo.
- Se unha das nenas da imaxe fose obrigada a casar, como imaxinas o seu futuro?

DECLARACIÓN UNIVERSAL DOS DEREITOS HUMANOS

Artigo 1

Todos os seres humanos nacen libres e iguais en dignidade e dereitos e, dotados como están de razón e conciencia, deben comportarse fraternalmente uns cos outros

Artigo 3

Toda persoa ten dereito á vida, á liberdade e á seguridade da súa persoa

Artigo 16.2

Só mediante libre e pleno consentimento dos futuros esposos poderá contraerse o matrimonio

Artigo 23.1

Toda persoa ten dereito ao traballo, á libre elección do seu traballo, a condicións equitativas e satisfactorias de traballo e á protección contra o desemprego

Artigo 26.1

Toda persoa ten dereito á educación

O QUE DIN OS DATOS

26 persoas

No mundo, a suma da riqueza que posúen 26 persoas é maior ca a dos 3.800 millóns de persoas máis pobres

79,5 millóns

de persoas víronse obrigadas a emigrar por conflitos que poñen en perigo as súas vidas

12 millóns

de nenas son obrigadas a casar cada ano

188 millóns

de persoas desempregadas buscan traballo

1 de cada 5

non gaña o suficiente para saír da pobreza

Só o 47 %

das mulleres forman parte da poboación activa e cobran un 25% menos ca os homes

265 millóns

de nenas, nenos e mozos están sen escolarizar

152 millóns

de nenos e nenas no mundo traballan en vez de asistir á escola

QUE VOU APRENDER?

- Vou coñecer os contrastes económicos e sociais entre a poboación mundial.
- Identificarei as rexións do planeta máis desfavorecidas.
- Analizarei o estado actual dos ODS.
- Comprenderé que factores frean o desenvolvemento dos países.
- Vou pasar á acción involucrándome nun voluntariado.

RETO

10 REDUCCIÓN DAS DESIGUALDADES

A xustiza social é a nosa responsabilidade

A xustiza social é un valor moral que parte do recoñecemento da igualdade en dereitos e oportunidades das persoas para lograr unha sociedade mellor. Moitas accións de voluntariado procúranas.

1. Os contrastes no desenvolvemento humano

Que se entende por desenvolvemento humano

Por desenvolvemento humano enténdese a capacidade dun país para xerar riqueza e benestar no conxunto da súa poboación.

Nos últimos anos, o concepto de desenvolvemento aparece ligado co de **sostibilidade**, pois non se concibe un verdadeiro crecemento económico se non se pode manter no tempo debido ao esgotamento dos recursos naturais ou a unha grave deterioración ambiental.

Así mesmo, o concepto de desenvolvemento únese ao de **universalidade**, que vén significar que os diversos problemas relacionados co desenvolvemento están interconectados e afectan, en maior ou menor medida, a todos os países, que deben implicarse para resolvelos. (1)

O desenvolvemento, máis ca cuestión de riqueza

Ata a década de 1990, para medir o desenvolvemento dun país ou dunha rexión adoitaban utilizarse dous datos de carácter económico:

- **O produto interior bruto (PIB)**, como indicador da riqueza que xera un territorio.
- **O PIB per cápita**, como indicador da riqueza da poboación, aínda que, ao ser un valor medio, enmascara as diferenzas entre as persoas do país, que adoitan ser moi grandes.

Hoxe en día estes datos considéranse insuficientes para deducir o grao de benestar dunha sociedade, incluso a capacidade dun país para progresar no seu desenvolvemento. Por iso, desde finais do século XX créanse uns índices que recollen tanto factores económicos coma políticos, sociais e culturais.

- **O índice de desenvolvemento humano.** É o máis utilizado e permite medir os avances no desenvolvemento dos países. (2)
- **O índice de pobreza multidimensional.** Mediante enquisas, identifica as múltiples carencias nos fogares.
- **O índice de desigualdade de xénero.** Valora a discriminación que sofren as mulleres en distintos ámbitos da sociedade.

A clasificación dos países polo desenvolvemento

Os países adoitan agruparse en países desenvolvidos e en desenvolvemento. Aínda que non hai unha definición aceptada internacionalmente, a primeira categoría inclúe os que teñen uns ingresos altos e unha renda per cápita que favorece o consumo e o benestar, unha industria potente e avanzada, modernas infraestruturas de transporte e comunicacións, e servizos de calidade a que ten acceso a poboación. O resto considéranse en desenvolvemento.

Con todo, resulta unha clasificación excesivamente simple que agrupa países con situacións moi dispares. Por iso, cada vez é máis frecuente nas estatísticas internacionais o emprego dunha clasificación baseada no nivel de ingresos do Estado per cápita.

DEREITOS HUMANOS

- **Pescuda** quen foi Victoria Woodhull. Que defendeu en favor do desenvolvemento?
- **Analiza** estas palabras súas. Estás de acordo con ela?

«Non é a riqueza nas mans duns poucos individuos o que fai dun país un país próspero, senón a riqueza xeral distribuída equitativamente entre o pobo».

1. **Nenos e nenas «invisibles» en Kenya.** Segundo Unicef, 166 millóns de menores de cinco anos non figuran en ningún rexistro, o que os priva do dereito á educación, á sanidade e a outros servizos esenciais.

IDEAS CLAVE

- **Define** desenvolvemento humano. É o mesmo que económico?
- **Explica** por que se liga o desenvolvemento humano cos conceptos de sostibilidade e universalidade.
- **Reflexiona:** de que factores depende o benestar das persoas?

Os obxectivos de desenvolvemento

Para impulsar o desenvolvemento dos países máis desfavorecidos, 189 países asinaron no ano 2000 a Declaración do Milenio, pola que se comprometeron a realizar os esforzos necesarios para alcanzar oito obxectivos de desenvolvemento cuantificables para 2015: os chamados Obxectivos de Desenvolvemento do Milenio (ODM).

Pese aos indubidables avances logrados, a consecución dos ODM foi moi desigual e puxo de manifesto importantes carencias. Por iso, en setembro de 2015 aprobouse unha nova axenda con 17 metas para 2030: os Obxectivos de Desenvolvemento Sostible (ODS). Esta nova axenda pasou a situar no centro os principios de sostibilidade e universalidade, e aborda outros condicionantes do desenvolvemento, como o traballo digno e o cambio climático.

COMUNICACIÓN

• Buscade información sobre os ODS e elixide un relacionado directamente co desenvolvemento humano. Explicádelle á clase como afecta ese problema ao desenvolvemento e cales son as metas establecidas para 2030.

KIT DE FERRAMENTAS

Clasificar os países segundo o IDH

O Índice de desenvolvemento humano (IDH) elaboróao o Programa de Nacións Unidas para o Desenvolvemento (PNUD) cada ano e valora:

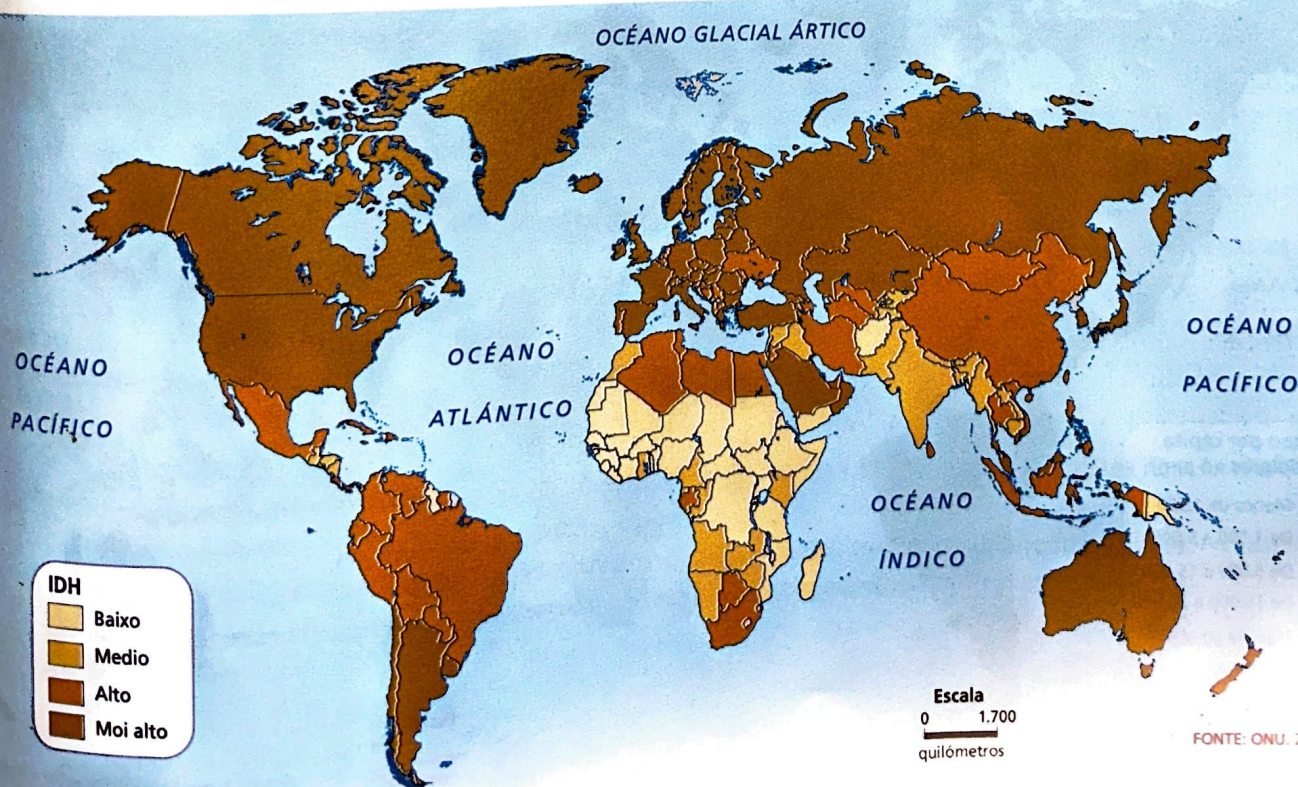
- Unha vida longa e saudable, en función da esperanza de vida.
- A educación, a partir dos anos esperados de escolaridade e da media de anos de escolarización das súas poboacións.
- Un nivel de vida digno, que o fai depender do PIB per cápita.

Outros organismos de Nacións Unidas proporcionan os datos con que se elabora o IDH, que agrupa os países en catro niveis de desenvolvemento: baixo, medio, alto e moi alto. (2)

É a túa vez

- Establece unha rexionalización do mundo en función do IDH dos países.
- Valora se son adecuadas as variables consideradas para determinar o desenvolvemento dun país. Terías en conta outras?
- Analiza. India é unha potencia económica mundial. Como é o seu IDH? Que pode explicalo?

2. O IDH DOS PAÍSES

2. Fin da pobreza e fame cero

A disparidade de ingresos e a pobreza extrema

A nivel mundial, os contrastes entre países en canto aos ingresos medios da poboación son enormes. (3 e 4)

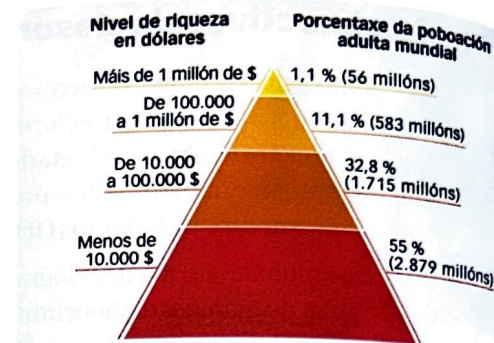
A comezos da década actual, case a metade da poboación do planeta percibía uns ingresos tan escasos que non lle permitían satisfacer as necesidades máis básicas, e preto do 10 %, uns 770 millóns de persoas, sobrevivía con menos de 1,90 dólares ao día, o que se considera unha situación de pobreza extrema.

A pesar desas avultadas cifras, entre 2000 e 2019 lográrase reducir á metade a taxa de pobreza mundial, pero a crise provocada pola pandemia da COVID-19 inverteu a tendencia. O Banco Mundial estimou que, en 2020, entre 88 e 115 millóns de persoas caeron na pobreza extrema a causa desta crise, o que fai moi difícil lograr o obxectivo de poñer fin á pobreza para 2030.

Dúas rexións, África subsahariana e Asia meridional, concentran arredor do 85 % da poboación que sofre a pobreza extrema; (5) en particular, os países cunha fragilidade crónica e en que persisten os conflitos.

As mulleres, as persoas con discapacidade e os nenos e as nenas son os máis vulnerables á pobreza. No mundo, un de cada tres menores de idade padecía, fronte a unha de cada seis persoas adultas. O caso dos menores é especialmente grave, porque un neno ou unha nena que nace pobre ten máis probabilidades de seguir na mesma situación cando alcance a idade adulta.

3. AS DIFERENZAS NO PIB PER CÁPITA DOS PAÍSES

FONTE: Credit Suisse, Global wealth report. 2021.

4. A DISTRIBUCIÓN DA RIQUEZA MUNDIAL

DEREITOS HUMANOS

- Indica que factor influíu máis na prevalencia da fame nos países máis desfavorecidos durante a pasada década.

APRENDO A MIRAR

- Analizade o mapa e os gráficos. Obtende tres conclusións e expoñedeas ao resto da clase.

A fame e a malnutrición

Cando a falta de ingresos lle impide a unha persoa consumir os alimentos suficientes que require unha vida sa, xorden a **fame** e a **desnutrición crónica**. Esta última é unha das manifestacións da malnutrición, que fai referencia aos desequilibrios na inxestión calórica e de nutrientes (vitaminas, minerais...), ben por exceso (provocando sobrepeso e obesidade) ou por defecto.

Recentemente, a poboación que non logra cubrir as súas necesidades de alimento incrementouse ata superar os niveis de hai unha década. Case o 10 % da poboación mundial, uns 768 millóns de persoas, estaba subalimentada en 2020. Só no último ano a cifra aumentou en 118 millóns, e a maior recesión rexistrouna o continente africano, onde unha de cada cinco persoas sofre a fame.

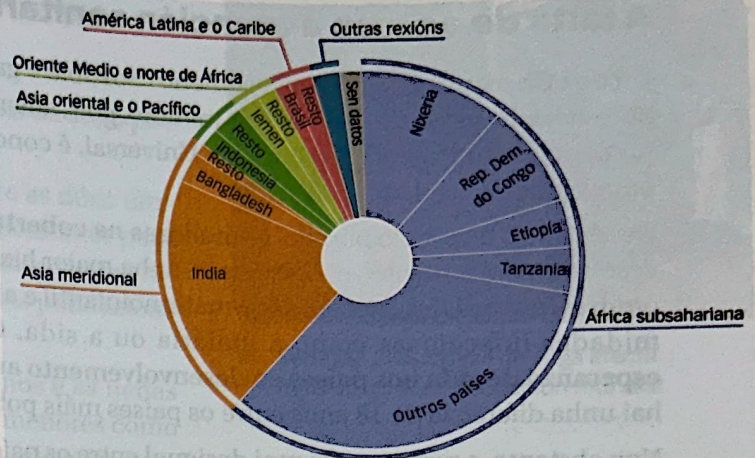
Aínda que África é proporcionalmente a máis afectada, Asia, pola súa numerosa poboación, concentra máis da metade de persoas desnutridas que hai no mundo: 418 millóns en 2020, fronte aos 282 millóns de África e aos 60 millóns da rexión de América Latina e do Caribe.

Os factores que explican o aumento da fame nas rexións pobres son, fundamentalmente, a **desaceleración económica**, a persistencia de **conflitos** e mais os fenómenos meteorolóxicos extremos asociados co **cambio climático**, como as secas, que botan a perder as colleitas. A escaseza de alimentos incrementa o seu prezo e as persoas con menos recursos non poden compralos. (6)

A fame e a desnutrición están detrás de moitos problemas de saúde que son frecuentes nas rexións máis empobrecidas, como o baixo peso ao nacer, o atraso no crecemento infantil ou a anemia das mulleres, e son a orixe de diversas enfermidades. Tamén a obesidade, que aumenta en todas as rexións do planeta.

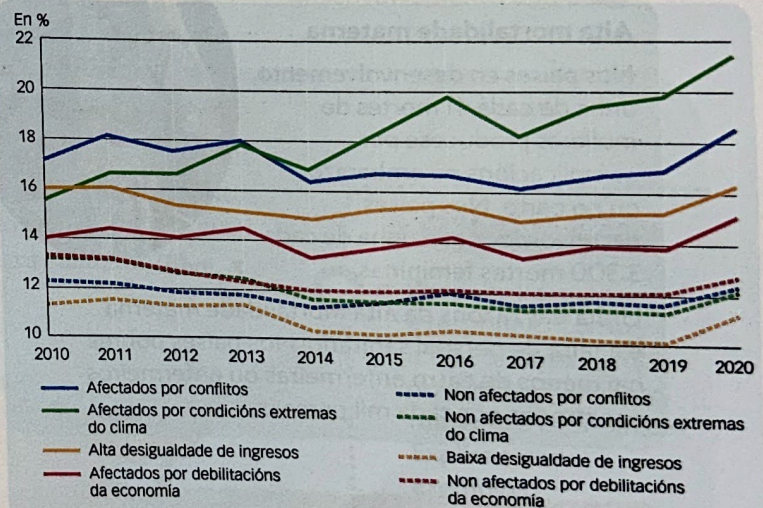
IDEAS CLAVE

- Define pobreza extrema.
- Compara: malnutrición é sinónimo de desnutrición? Pódese falar de malnutrición nos países ricos? Como se manifesta?
- Enumera os factores que xustifican o recente incremento da fame nas rexións pobres do planeta.
- Reflexiona: como afectan a fame e a malnutrición ao crecemento económico dun país? Explica con exemplos.

FONTE: Banco Mundial, Poverty and shared prosperity, 2020.

5. A REPARTICIÓN DA POBREZA EXTREMA POR REXIÓN

NOTA: Analizáronse 110 países de ingreso medio ou baixo.

FONTE: FAO e Banco Mundial, El estado de la seguridad alimentaria y la nutrición en el mundo, 2021.

6. A PREVALENCIA DA SUBALIMENTACIÓN NOS PAÍSES DE INGRESO MEDIO E BAIXO

A fame e a malnutrición

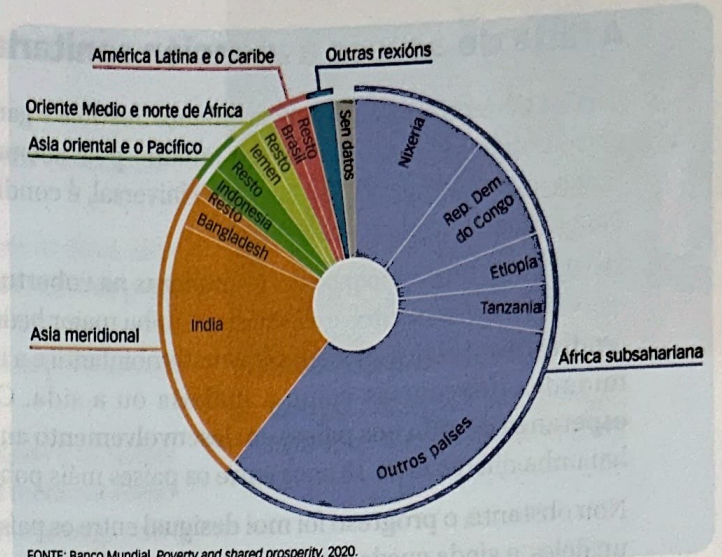
Cando a falta de ingresos lle impide a unha persoa consumir os alimentos suficientes que require unha vida sa, xorden a fame e a desnutrición crónica. Esta última é unha das manifestacións da malnutrición, que fai referencia aos desequilibrios na inxestión calórica e de nutrientes (vitaminas, minerais...), ben por exceso (provocando sobrepeso e obesidade) ou por defecto.

Recentemente, a poboación que non logra cubrir as súas necesidades de alimento incrementouse ata superar os niveis de hai unha década. Case o 10 % da poboación mundial, uns 768 millóns de persoas, estaba subalimentada en 2020. Só no último ano a cifra aumentou en 118 millóns, e a maior recesión rexistrouna o continente africano, onde unha de cada cinco persoas sofre a fame.

Aínda que África é proporcionalmente a máis afectada, Asia, pola súa numerosa poboación, concentra máis da metade de persoas desnutridas que hai no mundo: 418 millóns en 2020, fronte aos 282 millóns de África e aos 60 millóns da rexión de América Latina e do Caribe.

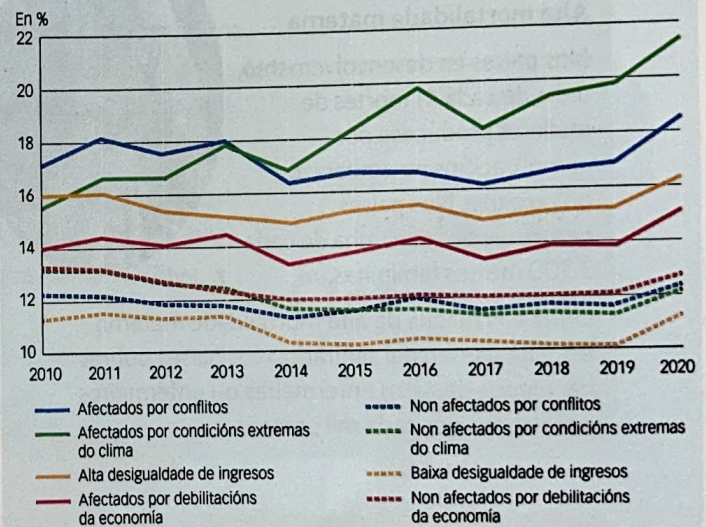
Os factores que explican o aumento da fame nas rexións pobres son, fundamentalmente, a desaceleración económica, a persistencia de conflitos e mais os fenómenos meteorolóxicos extremos asociados co cambio climático, como as secas, que botan a perder as colleitas. A escaseza de alimentos incrementa o seu prezo e as persoas con menos recursos non poden compralos. (6)

A fame e a desnutrición están detrás de moitos problemas de saúde que son frecuentes nas rexións máis empobrecidas, como o baixo peso ao nacer, o atraso no crecemento infantil ou a anemia das mulleres, e son a orixe de diversas enfermidades. Tamén a obesidade, que aumenta en todas as rexións do planeta.

FONTE: Banco Mundial, Poverty and shared prosperity. 2020.

5. A REPARTICIÓN DA POBREZA EXTREMA POR REXIÓNS

NOTA: Analizáronse 110 países de ingreso medio ou baixo.

FONTE: FAO e Banco Mundial, El estado de la seguridad alimentaria y la nutrición en el mundo. 2021.

6. A PREVALENCIA DA SUBALIMENTACIÓN NOS PAÍSES DE INGRESO MEDIO E BAIXO

IDEAS CLAVE

- Define pobreza extrema.
- Compara: malnutrición é sinónimo de desnutrición? Pódese falar de malnutrición nos países ricos? Como se manifesta?
- Enumera os factores que xustifican o recente incremento da fame nas rexións pobres do planeta.
- Reflexiona: como afectan a fame e a malnutrición ao crecemento económico dun país? Explicaos con exemplos.

3. Saúde e benestar, auga limpa e saneamento

A falta de acceso á atención sanitaria

Un dos Obxectivos de Desenvolvemento Sostible é garantirles a todas as persoas unha vida sa e un benestar mínimo, pois, ademais de ser un dereito humano recoñecido na Declaración Universal, é condición indispensable para formar sociedades prósperas.

Desde finais do século pasado, as melloras na cobertura sanitaria, no acceso aos medicamentos e ás vacinas e unha maior hixiene **lograron reducir drasticamente a mortalidade** maternoinfantil e a incidencia de enfermidades infecciosas como a malaria ou a sida. Como resultado, a **esperanza de vida nos países en desenvolvemento aumentou**, aínda que hai unha diferenza de 18 anos entre os países máis pobres e os máis ricos.

Non obstante, o **progreso foi moi desigual** entre os países e dentro de cada un deles, e aínda queda moito por facer para alcanzar a cobertura universal de prevención e de tratamento de enfermidades que poderían rebaixar as altas taxas de mortalidade dos países menos desenvolvidos, que afectan en especial as mulleres e as nenas e os nenos. (7, 8 e 9)

Alta mortalidade materna

Nos países en desenvolvemento, unha de cada 41 mortes de mulleres prodúcese por complicacións no embarazo ou no parto. Nos países desenvolvidos son unha de cada 3.300 mortes femininas.

7. India.

Unha das razóns da alta mortalidade materna é a falta de persoal sanitario. Nos países pobres hai menos de catro enfermeiras ou enfermeiros e matronas por cada mil persoas.

Alta mortalidade infantil

Nos países en desenvolvemento, un de cada 14

8. Kenya.

nenos e nenas morre antes dos cinco anos; e na África subsahariana os bebés teñen dez veces máis posibilidades de morrer no seu primeiro mes de vida ca os nacidos nos países ricos.

A maioría destas mortes poderían evitarse se eses menores tivesen unha atención sanitaria adecuada.

Vacinación estancada e epidemias sen resolver

Nos últimos anos, a porcentaxe de todos os nenos e nenas do mundo que reciben as vacinas recomendadas mantense no 86 %. Se esta cobertura fose do 100 %, poderíanse evitar millóns de mortes que cada ano se producen por malaria, tétano, poliomielite, sarampelo, febre amarela... nos países pobres.

Falamos de epidemia cando unha enfermidade incide sobre unha gran parte da poboación de forma intensa e indiscriminada. A sida é unha epidemia en África e afecta todos os grupos de idade. En moitas rexións o 30 % das mortes están relacionadas co VIH, o virus causante da sida. En 2020, só o 74 % das persoas adultas e o 54 % dos menores de idade contaxiados co VIH nos países de ingreso baixo e medio recibían tratamento para a enfermidade.

9. República Democrática do Congo.

COMUNICACIÓN

- Busca nas estatísticas dun atlas o número de médicos por cen mil habitantes en España, en dous países da África subsahariana que elixas e noutros dous de Asia meridional. Elabora un gráfico que mostre os contrastes.

A falta de acceso á auga potable e ao saneamento

Moitas enfermidades das persoas son causadas pola escaseza de auga potable, a falta de hixiene e un saneamento deficiente. (10)

Malia os grandes avances no acceso á auga potable durante as dúas últimas décadas, uns 750 millóns de persoas seguen tendo dificultades para acceder á auga segura. En tres países, Mozambique, a República Democrática do Congo e Papúa Nova Guinea, máis da metade das súas poboacións sofren a falta de auga. (11)

Os grupos máis vulnerables ante este problema son os nenos e as nenas dos países menos desenvolvidos. Cada día morren case mil menores como consecuencia de diarreas agudas provocadas polo consumo de auga contaminada e pola falta de hixiene.

As mulleres e as nenas son as que se encargan de procurar a auga para as súas familias no 80 % dos fogares que non dispoñen de auga corrente. Para abastecerse da auga, a maioría delas debe percorrer moitos quilómetros a pé. Nas zonas que están en conflito, ir buscar auga implica un gran perigo para as mulleres, pois arríscanse a seren vítimas da violencia durante o camiño que teñen que percorrer.

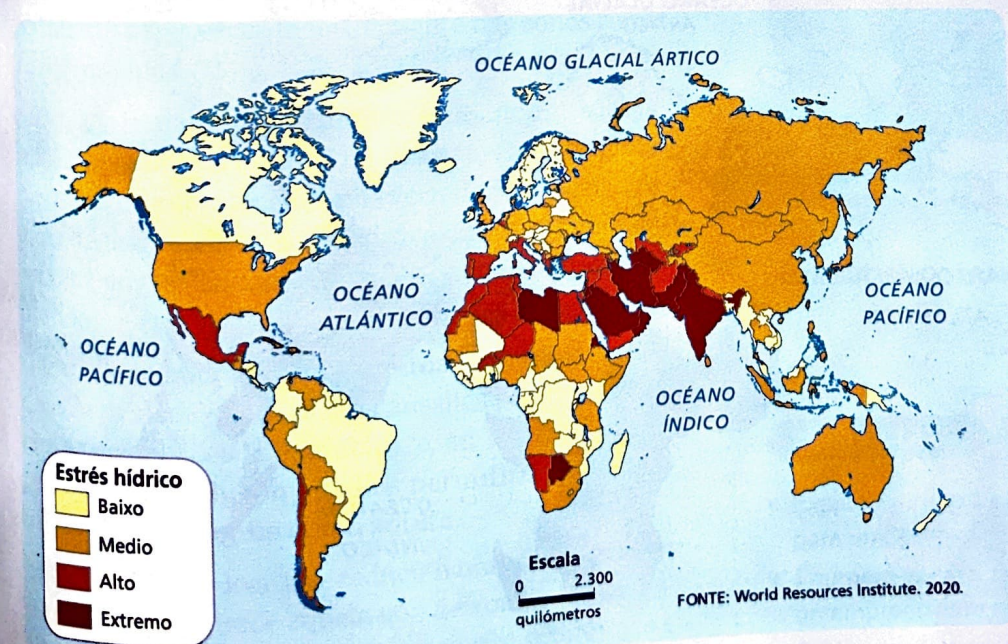
10. Senegal. A escaseza de auga afecta máis do 40 % da poboación mundial.

IDEAS CLAVE

- Cita tres problemas relacionados coa saúde e co benestar.
- Explica como condicionan eses problemas o desenvolvemento dun país.

O estrés hídrico no mundo

A desigual distribución da auga doce na Terra supón graves problemas en moitas rexións. Dicimos que unha rexión sofre **estrés hídrico** cando a demanda de auga supera a cantidade dispoñible ou se ve limitada pola súa baixa calidade. (8)

11. NIVEL DE ESTRÉS HÍDRICO DOS PAÍSES

A túa investigación

- Pensa criticamente e responde. Como inflúe o estrés hídrico no desenvolvemento humano e económico? Explica con exemplos.
- Busca información sobre o estrés hídrico en España. Que rexións afecta máis? Cales son as previsións para os próximos anos? Mellorará ou agravarase a situación actual? Xustifica as respostas.

4. Educación de calidade e emprego decente

O baixo nivel educativo

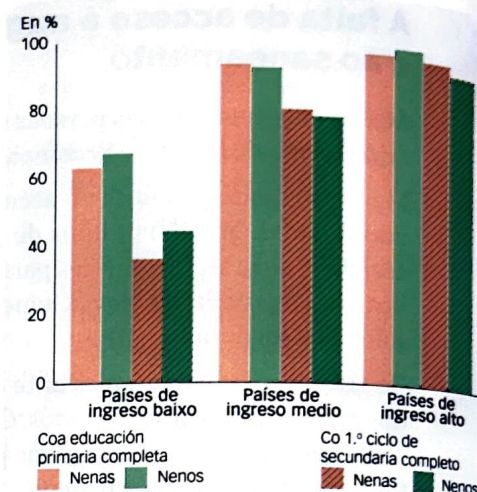
A educación é a base para un desenvolvemento sostible. Segundo Nacións Unidas, completar a educación secundaria é o mínimo para poder competir na actual economía global.

Hoxe, o 91 % dos nenos e das nenas das rexións en desenvolvemento están matriculados en educación primaria. Pero esta porcentaxe descende ata o 76 % en educación secundaria e aínda hai uns 263 millóns de nenas, nenos e mozos sen escolarizar. (12) A rexión máis afectada é a África subsahariana; en particular, as zonas rurais.

O paro e a calidade do emprego

Tras a crise económica iniciada en 2008, a economía mundial volveu crecer, aínda que a un ritmo menor ca antes (0,1 % anual fronte a 0,9 % entre 2000 e 2007). Esta recuperación creou traballo e a taxa de desemprego mundial pasou do 6 % en 2009 ao 5,4 % unha década despois. Pero a crise provocada pola pandemia da COVID-19 volveu elevar a taxa ata o 6,5 % en 2020, a máis alta do século.

Ademais, da poboación ocupada, o 61 % ten un emprego informal, (13) e gran parte do emprego novo que se crea é precario, como reflicte o aumento de contratos temporais, de curta duración e mal remunerados.

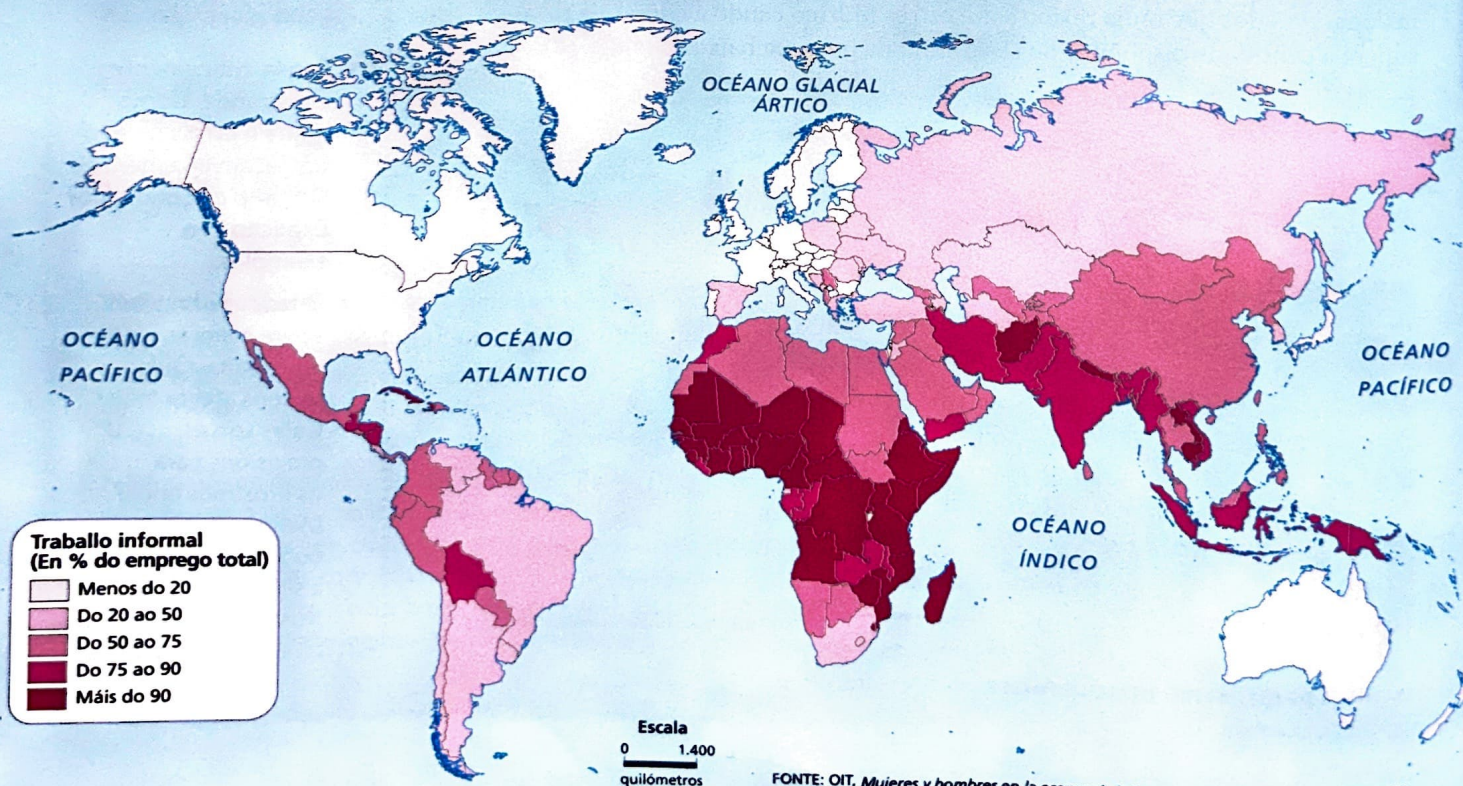

12. ESTUDOS FINALIZADOS POLOS MENORES DE 15 ANOS

IGUALDADE

- Valora as diferenzas en educación e por sexos entre os países de ingreso baixo e alto.

13. PERSOAS CUN EMPREGO INFORMAL

Realmente está abolida a escravitude?

A Declaración Universal dos Dereitos Humanos prohibe a escravitude. Con todo, en Mauritania, país membro da ONU, case o 20 % da poboación vive en condicións de escravitude, aínda que o goberno o nega.

Cando os bérberes invadiron o territorio da actual Mauritania, nos séculos III e IV, estableceron un sistema de castas que segue vixente.

A etnia dominante, os beydan, son de orixe bérber e tradicionalmente tiveron persoas escravas da minoría étnica haratin. Estas traballan nas súas terras e talleres ou forman parte do servizo doméstico, sen horario, sen salario e sen dereitos. Algunhas mulleres e nenas, ademais, son utilizadas para a explotación sexual.

En 1981, Mauritania aboliu a escravitude, que desde 2007 se considera un delito. Pero, como os beydan son persoas poderosas, non se lles aplica a lei. (14)

O traballo infantil

No mundo hai uns 160 millóns de nenos e nenas que traballan en vez de asistir á escola; máis da metade teñen entre 5 e 11 anos de idade. Máis do 80 % destes menores vive en países cun nivel de ingresos baixo ou medio-baixo (a maioría na África subsahariana), fronte ao 1 % que reside nos países de ingresos altos. O traballo infantil é tres veces máis frecuente nas zonas rurais ca nas urbanas. (15)

A maioría traballa na agricultura, axudando as súas familias, pero uns 79 millóns realizan tarefas perigosas nas minas, na construción, nos vertedoiros ilegais... Alguéns dedícanse ao tráfico de drogas, á prostitución ou serven como soldados nalgún dos conflitos que hai no mundo.

O traballo infantil viola os dereitos humanos. A miúdo, a actividade que realizan cáusalles uns danos físicos e psicolóxicos irreparables, e, en todos os casos, privaos da educación que lles permitiría acceder a un traballo mellor na etapa adulta.

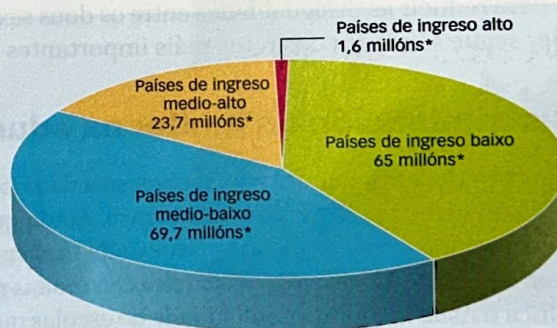
Entre 2000 e 2016 logrouse reducir o traballo infantil en 94 millóns, pero desde aquela non deixou de crecer. Estímase que, como consecuencia da crise económica e o peche de escolas pola COVID-19, a cifra dispararase nos próximos anos.

14. Protesta de haratin contra a discriminación e os abusos que sofren.

A túa investigación

- Investiga sobre a situación política, social e de desenvolvemento en Mauritania. Que factores favorecen a escravitude? Explica.
- Pescuda en que consiste o sistema de castas. Esta forma de organización impulsa ou frea o desenvolvemento dun país? Por que?

*Nenos e nenas de 5 a 17 anos de idade.

FONTE: Unicef e OIT, Trabajo Infantil: estimaciones mundiales 2020, tendencias y el camino a seguir.

15. DISTRIBUCIÓN DO TRABALLO INFANTIL MUNDIAL

IDEAS CLAVE

- Explica por que a educación se considera a base para un desenvolvemento sostible.
- Enumera as características que debería ter un emprego para ser considerado «decente».
- Deduce as repercusións persoais e para o crecemento dun país do traballo infantil.

5. Igualdade de xénero

A feminización da pobreza

Fálase dunha feminización da pobreza porque son as mulleres as que máis a sofren como resultado da súa discriminación. Aínda que as leis de case todos os Estados defenden a igualdade de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, a realidade é ben distinta.

A muller encóntrase en clara desvantaxe en todos os países e en todos os ámbitos da sociedade: na educación, no traballo, na política, nos órganos de decisión das empresas e das institucións, no ámbito doméstico... (16) Nos casos máis extremos, a muller carece de dereitos xurídicos e non se respectan os seus dereitos fundamentais como persoa.

Como consecuencia desta discriminación, no mundo, o valor medio do índice de desenvolvemento humano das mulleres é un 6 % máis baixo ca o dos homes, debido basicamente ao seu menor nivel educativo e de ingresos. Na África subsahariana, Asia meridional e os Estados árabes, a fenda é moito maior.

As mulleres tamén son as principais vítimas da violencia de xénero. Nacións Unidas estima que unha de cada tres mulleres sufriu algunha vez a violencia por parte da súa parella ou doutro home. Nalgúns países, as vítimas destas agresións son, ademais, discriminadas pola sociedade e incluso polas súas familias.

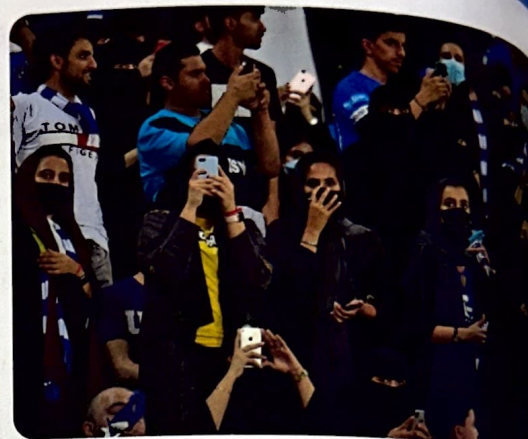
Así, a pesar dos incuestionables avances logrados desde principios de século para reducir as desigualdades entre os dous sexos, o apoderamento da muller segue sendo un dos retos máis importantes do noso mundo.

A discriminación da muller na educación

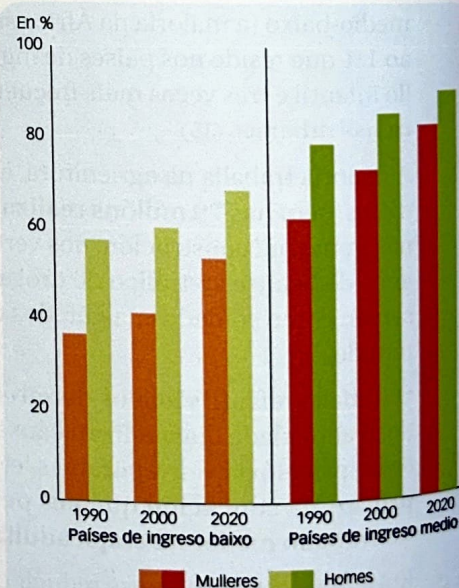
As oportunidades para que unha persoa saia da pobreza dependen en gran medida do nivel de estudos que alcanzase. Aínda que nos últimos anos se lograron importantes avances no acceso da muller á educación, as nenas seguen enfrontándose a fortes barreiras en moitas rexións, principalmente de África e Asia: menor dispoñibilidade de escolas que acepten nenas, taxas de escolarización máis altas... Como resultado, en 2020:

- Case dous terzos dos 773 millóns de persoas novas e adultas sen alfabetizar eran mulleres. (17)
- Se non se frea a tendencia actual, a Unesco estima que preto de 16 millóns de nenas nunca asistirán á escola primaria, unha cifra que duplica a dos nenos.

A situación agrávase alí onde o matrimonio infantil é unha práctica común, como sucede en zonas da África subsahariana, Asia meridional e América Latina. Cada ano, uns 12 millóns de nenas e adolescentes son obrigadas a casar antes de facer os 18 anos. Estas unións atentan contra os dereitos humanos, impiden ás menores continuar os seus estudos e poñen en risco a súa saúde cuns embarazos prematuros. Unicef estima que, se non se actúa, ao final desta década uns 150 millóns de nenas serían obrigadas a casar.

16. Normas sociais discriminatorias. En 2018 permitíuselles ás mulleres sauditas, por primeira vez na historia, acudir a un estadio de fútbol; iso si, acompañadas dun familiar home e, nas bancadas, separadas dos homes. Non foi ata 2020 cando puideron facelo soas e sentar onde quixesen.

Nota: Persoas de 15 anos de idade ou máis.

FONTE: Banco Mundial. 2021.

17. TAXA DE ALFABETIZACIÓN DA POBOACIÓN ADULTA

A discriminación da muller no traballo

Existen grandes diferenzas de xénero no traballo remunerado pero, sobre todo, no non remunerado. De media, as mulleres dedican 2,5 veces máis tempo ás tarefas do fogar e ao coidado dos membros da familia ca os homes. Isto afecta a súa participación no mercado laboral e ao tempo que lles queda libre para descansar ou realizar outras actividades.

A pesar de que cada vez máis mulleres se incorporan ao mercado laboral, no ano 2019, só o 53 % delas formaban parte da poboación economicamente activa fronte ao 80 % dos homes. A porcentaxe reducíase ao 21 % en Oriente Medio e na África setentrional, e ao 25 % en Asia meridional, as rexións onde as oportunidades de traballo para as mulleres son máis limitadas.

Ante o obstáculo que supón a prevalencia de prexuízos e roles de xénero tradicionais, as mulleres que necesitan e queren traballar aceptan empregos que requiren unha menor cualificación, que se desenvolven en condicións precarias e que están mal pagados, a miúdo dentro da economía informal.

De media, as mulleres cobran un 25 % menos de salario ca os homes que realizan as mesmas tarefas, e só o 27 % ocupa postos directivos. Tamén sofren máis o desemprego. Por todo iso, moitas mulleres caen irremediabilmente na pobreza.

A discriminación das mulleres en África limita o desenvolvemento do continente

A metade do traballo agrícola no mundo réalízano as mulleres; na rexión da África subsahariana, esa proporción supera o 80 %. (18) Con todo, só o 30 % delas son propietarias da terra que cultivan, unha porcentaxe que descende ata o 13 % se consideramos as mulleres que o son a título individual, fronte ao 40 % dos homes. Isto impídelles ser autosuficientes e asegurar un futuro para si mesmas e para a súa prole.

Por outro lado, a produtividade das terras que cultivan é inferior ás que son traballadas por homes, pois as mulleres teñen moitas dificultades para acceder a créditos que lles permitan comprar maquinaria e outras ferramentas, fertilizantes, etc., que aumenten o rendemento das terras e fagan máis sostible a explotación. Ademais, as mulleres reciben menos formación e a súa participación na toma de decisións económicas na sociedade é moi escasa. Segundo a FAO, se as mulleres tivesen as mesmas oportunidades ca os homes de acceder aos recursos, o rendemento das súas terras aumentaría entre o 20 % e o 30 %.

IDEAS CLAVE

- Expressa que entendes por fenda de xénero e apoderamento da muller.
- De que maneiras se manifesta a fenda de xénero no mundo? Valora se é un problema global.
- Explica como afecta a discriminación feminina ao desenvolvemento dos países e ás propias mulleres.
- Reflexiona: que falso estereotipo se ten da muller?

18. Camerún.

A túa investigación

- Consultade o informe *Mulleres africanas, mirada ao futuro*, da Fundación CODESPA. Explicade as consecuencias dalgunha das barreiras ás que se enfrontan as mulleres africanas.
- Analizade un dos proxectos recollidos no informe para axudalas.

6. Factores que frean o desenvolvemento dos países

Unha mala organización do Estado

Un Estado pode constituír un freo ao seu desenvolvemento cando:

- Se impón un sistema de goberno autoritario que beneficia soamente a uns poucos.
- Ten un elevado nivel de corrupción.
- A lexislación é débil e non garante a igualdade das persoas, a libre competencia, o respecto pola propiedade privada e a liberdade de expresión e información.
- O sistema fiscal non distribúe adecuadamente a riqueza entre a poboación nin fai un bo uso dos ingresos do Estado investíndoos en crear actividade económica, en mellorar os servizos para a cidadanía e en protección social. (19)
- O sistema financeiro non permite ás persoas emprendedoras acceder a un crédito para iniciar un negocio.
- Unha excesiva burocracia desincentiva o investimento estranxeiro.

19. Campamento para desprazados internos en Mogadíscio, Somalia. Desde hai unha década, este país é considerado o máis corrupto do mundo.

Un escaso investimento en tecnoloxía e infraestruturas de comunicacións

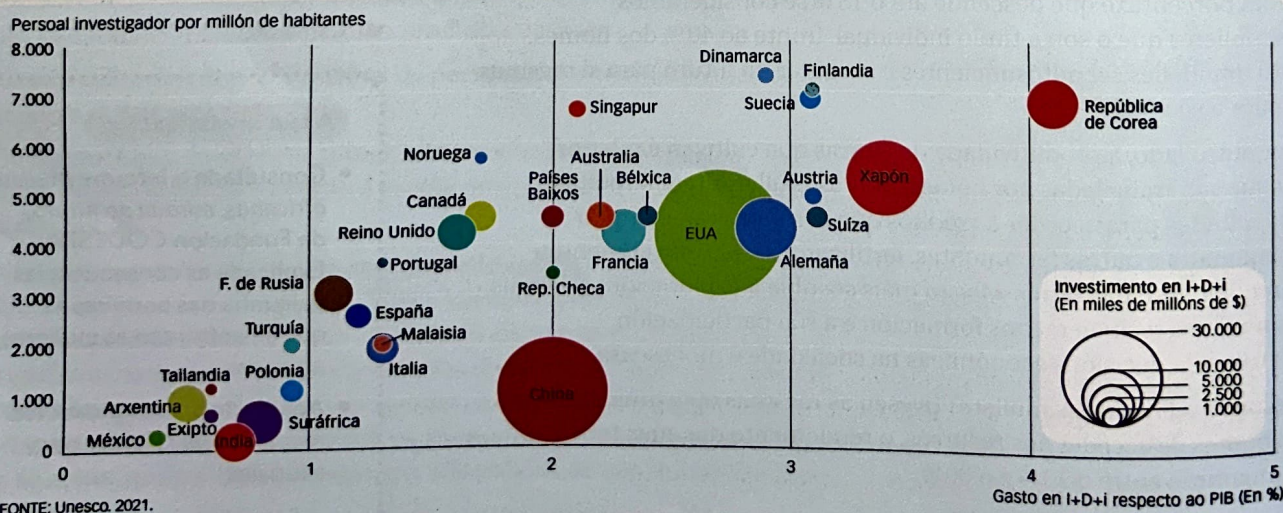
Dispoñer de boas infraestruturas de transporte e de telecomunicacións, investir en tecnoloxía e innovación e contar con man de obra cualificada son factores determinantes do crecemento económico. (20)

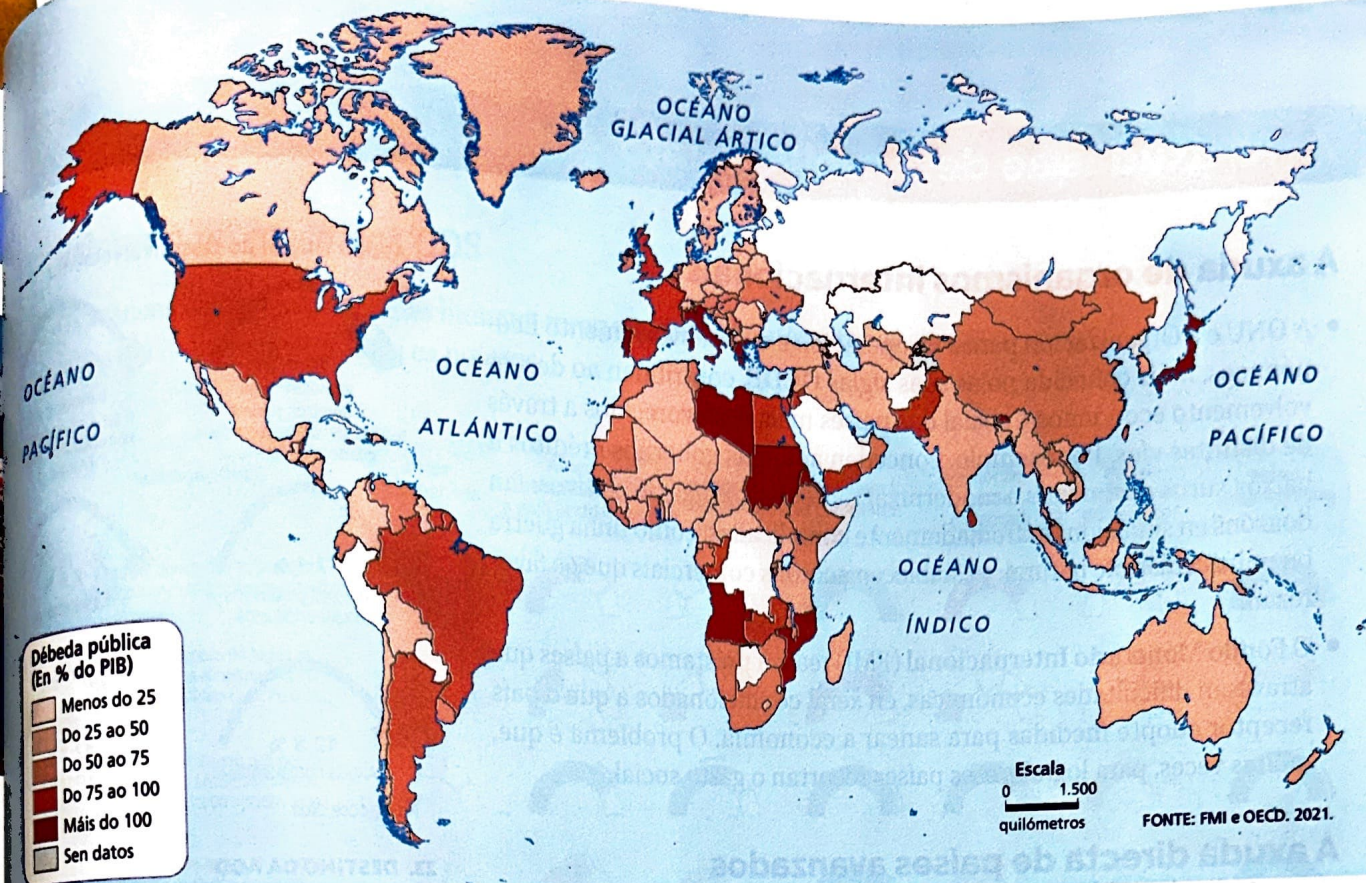
A falta de tecnoloxía propia ou de capacidade económica para adquirila doutros países, así como a escaseza de persoas formadas para poder asimilar a tecnoloxía que vén de fóra, coloca os países máis atrasados nunha posición desfavorable, xa que non poden producir de forma competitiva no mercado mundial.

APRENDO A MIRAR

- Interpreta o gráfico. É Dinamarca o país con máis investigadores? Por que?
- Que país inviste máis diñeiro en I+D+i? E en porcentaxe do seu PIB?

20. INVESTIMENTO EN I+D+i DOS PAÍSES

21. NIVEL DE ENDEBEDAMENTO DOS ESTADOS

Un endebedamento excesivo

A **débeda externa**, pública (contraída polo Estado) e privada, é o diñeiro que os países deben a outros países ou organismos internacionais, como o Banco Mundial ou o Fondo Monetario Internacional.

O problema non é tanto a cifra de endebedamento, pois, de feito, os países máis desenvolvidos están máis endebedados ca moitos dos menos desenvolvidos. (21) A clave está no destino que se dá ao diñeiro prestado (se se emprega ben para xerar riqueza e avanzar no desenvolvemento) e na capacidade do país para facer fronte ao pagamento da débeda e os seus xuros.

A inestabilidade política e os conflitos armados

Os intereses políticos e económicos, como o control dun territorio que posúa minerais estratéxicos ou que permita o acceso ao mar, así como a falta de respecto cara a outras rexións, etnias e culturas, están na orixe de moitos conflitos armados, que poden prolongarse durante anos ou incluso décadas. (22)

Estes conflitos, a miúdo sostidos polos propios gobernos, desupoñen, ademais de perdas humanas e económicas, o descenso dunha man de obra nova necesaria para a recuperación e o desenvolvemento do país, e disuaden os investidores e as investidoras estranxeiros.

22. Nenas soldado en Colombia. No mundo hai uns 300.000 nenos e nenas soldado nalgún conflito armado.

IDEAS CLAVE

- Explica como a forma de goberno determina o desenvolvemento dun país.
- Relaciona: tecnoloxía moderna, competitividade e crecemento económico.
- Un endebedamento económico importante frea o desenvolvemento? Razoa a resposta.

7. As axudas ao desenvolvemento

A axuda de organismos internacionais

- A ONU e a Organización para a Cooperación e o Desenvolvemento Económicos, máis coñecida polas súas siglas OCDE, contribúen ao desenvolvemento económico e social dos países máis desfavorecidos a través de distintas vías. Por exemplo, conceden aos seus gobernos créditos a baixos xuros destinados a modernizar os seus sistemas produtivos; fan doazóns en situacións extremadamente complicadas, como unha guerra ou unha catástrofe natural; e establecen acordos comerciais que os favorezan.
- O Fondo Monetario Internacional (FMI) realiza préstamos a países que atravesan dificultades económicas, en xeral condicionados a que o país receptor adopte medidas para sanear a economía. O problema é que, moitas veces, para logralo, eses países recortan o gasto social.

A axuda directa de países avanzados

Alguns países con economías avanzadas implícanse directamente no desenvolvemento dos países máis atrasados, por exemplo, mediante a concesión de préstamos. En ocasións, ante a súa incapacidade para devolvelos, perdoaron a eses países toda a débeda ou parte dela.

Ademais, en 1970, a ONU adoptou como compromiso para os países desenvolvidos doar cada ano polo menos o 0,7 % do seu PIB como Axuda Oficial ao Desenvolvemento (AOD). Pero en 2020 só seis países, Dinamarca, Suecia, Luxemburgo, Noruega, Alemaña e Reino Unido, cumprían ou superaban ese obxectivo. De media, os países membros do Comité de Axuda ao Desenvolvemento, comprometidos coa AOD, destinaron ese ano o 0,32 % do seu PIB a este fin. Aínda así, esa cantidade supón máis das dúas terceiras partes do financiamento externo que reciben os países menos desenvolvidos. (23)

O problema que supoñen estas axudas directas é que ás veces van ligadas a un acordo económico que favorece o país doador, e isto aumenta a dependencia dos países pobres dos ricos.

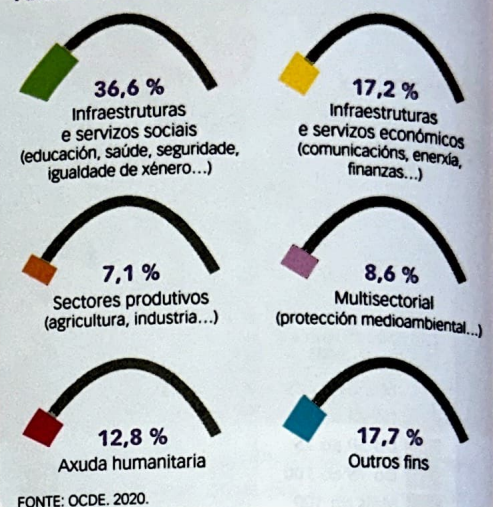
A axuda das ONG

As organizacións non gobernamentais (ONG) son entidades privadas con fins non lucrativos. Poñen en marcha proxectos humanitarios que tratan de cubrir as necesidades non satisfeitas polos gobernos e institucións internacionais. Para iso, contan coa colaboración de voluntarios e fináncianse coas achegas económicas de persoas particulares, empresas, Estados... (24)

IDEAS CLAVE

- Enumera que tipos de axudas reciben os países máis desfavorecidos.
- Explica que é a Axuda Oficial ao Desenvolvemento. Cúmprense os países avanzados?
- Valora. O investimento empresarial axuda ao desenvolvemento?

Axuda Oficial ao Desenvolvemento

23. DESTINO DA AOD

A DEBATE

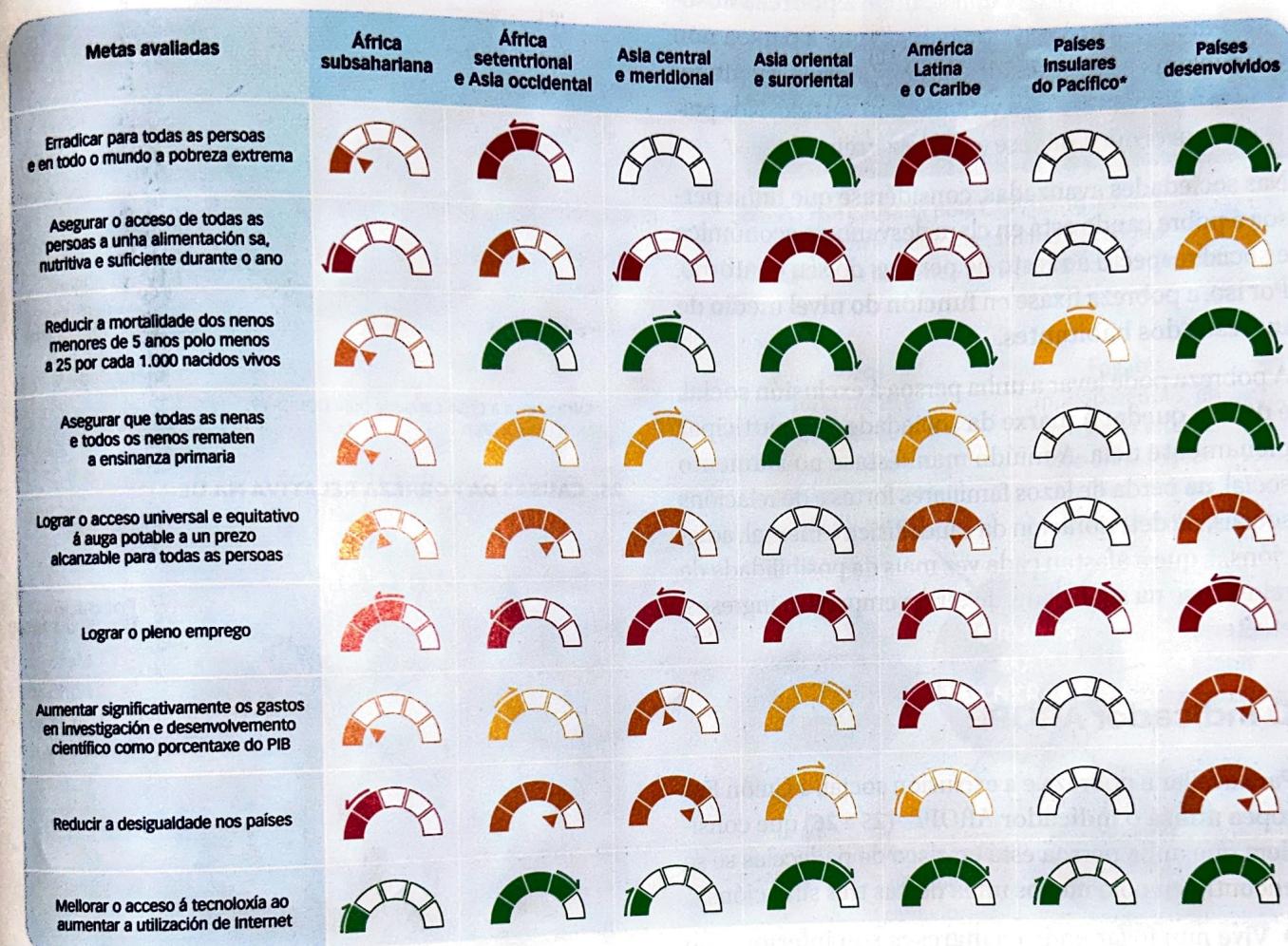
- Nos últimos anos, España recortou a Axuda Oficial ao Desenvolvemento, que en 2020 supoñía o 0,24 % do PIB. Debería aumentala? Por que?

24. Live 8 Londres. Co lema «Fai que a pobreza pase á historia», o 2 de xullo de 2005, días antes do 31.º cumio do G8, celebráronse 10 macroconcertos simultáneos noutras tantas cidades para lles esixir aos líderes mundiais que cumprisen cos ODM.

Valorar o progreso dos ODS

Os avances no desenvolvemento humano foron moi notables nos últimos anos, aínda que nuns aspectos máis ca noutros.

Tendencia desde 2012

Nivel actual

Meta alcanzada

Preto da meta

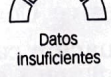
Moderada distancia á meta

Lonxe da meta

Moi lonxe da meta

Datos insuficientes

Progreso importante ▲ Progreso escaso
Progreso mediano ▼ Retroceso

*Australia e Nova Zelandia contabilízanse no grupo de países desenvolvidos.

FONTE: Nacións Unidas. 2021.

É a túa vez

- Analízade a evolución de cada aspecto representado na táboa:
 - Progresaron todos ao mesmo ritmo?
 - Nalgún dos casos produciuse un retroceso?

- Comparaide. Que rexións avanzaron menos e están en peor situación?
- Reflexionade e formulade hipóteses. Segundo a súa evolución e a situación económica mundial, credes que se alcanzarán esas metas para 2030?

8. Só hai pobreza nos países en desenvolvemento?

Pobreza relativa e exclusión social

A pobreza non é exclusiva dos países en desenvolvemento; tamén existe nos países avanzados. Non obstante, nos países «ricos» non se mide a **pobreza absoluta**, entendida como a situación en que a persoa non ten cubertas as necesidades básicas, normalmente referidas á alimentación, á vivenda e ao vestido. Nos países desenvolvidos mídese a **pobreza relativa**.

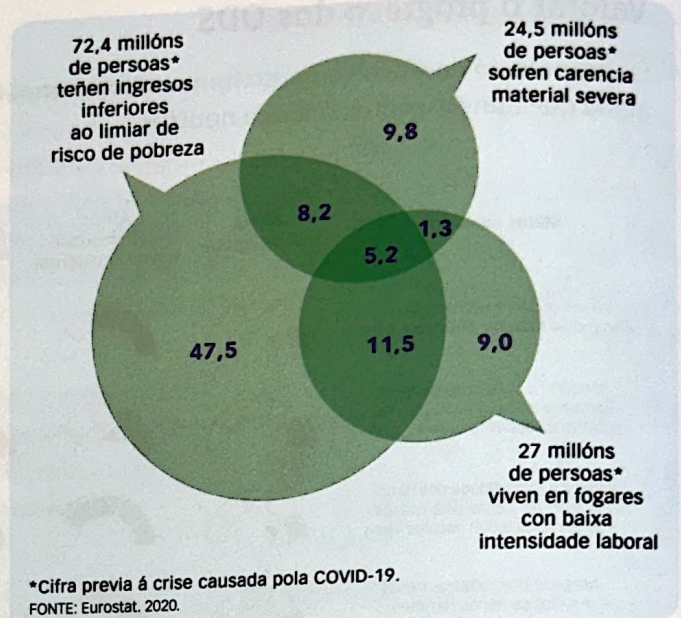
Nas sociedades avanzadas, considérase que unha persoa é pobre cando está en clara desvantaxe económica e social respecto ao resto de persoas do seu contorno. Por iso, a pobreza fíxase en función do nivel medio de **ingresos dos habitantes**.

A pobreza pode levar a unha persoa á **exclusión social**, é dicir, a quedar á marxe da sociedade, sen participar plenamente nela. A miúdo maniféstase no illamento social, na perda de lazos familiares fortes e de relacións sociais, na deterioración da saúde física e mental, adicións..., que a afastan cada vez máis da posibilidade de reinserirse na sociedade, de ter un emprego e ingresos, etcétera.

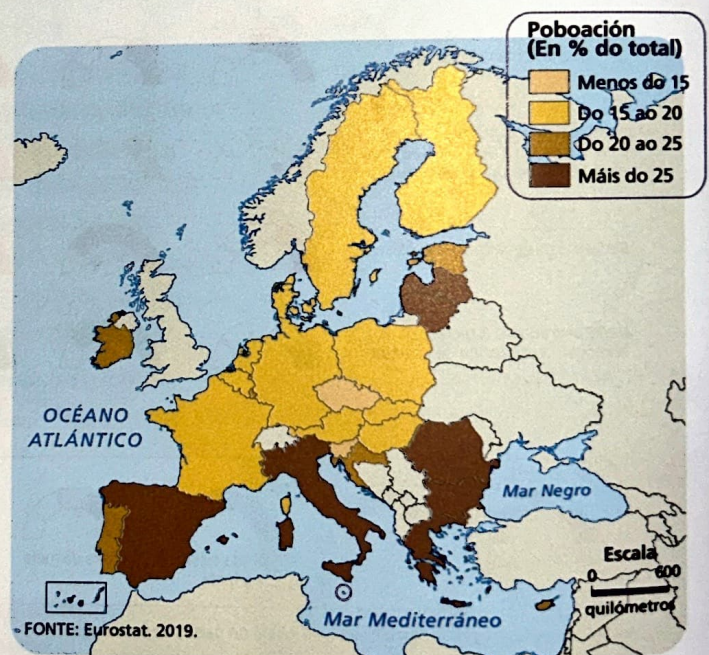
O indicador AROPE

Para avaliar a pobreza e a exclusión social, a Unión Europea utiliza o **indicador AROPE**, (25 e 26) que considera que unha persoa está en risco de padecerla se se encontra en polo menos unha destas tres situacións:

- Vive nun fogar onde os ingresos son inferiores ao **limiar de risco de pobreza**, que se sitúa no 60 % dos ingresos medios nacionais por unidade de consumo.
- Sofre unha **carencia material grave**. Considérase que unha persoa está nesta situación cando non pode acceder polo menos a catro de nove conceptos estimados de consumo básico a nivel europeo: dispoñer de lavadora; ser capaz de afrontar gastos imprevistos e o pagamento da hipoteca, o alugueiro ou os recibos da casa; comer carne ou peixe, como mínimo, cada dous días; manter a vivenda a unha temperatura axeitada; saír de vacacións unha semana ao ano...
- No seu fogar, todos os membros en idade de traballar están no paro ou con **baixa intensidade laboral**, é dicir, traballan pero menos do 20 % do tempo máximo que poderían facelo.

25. CAUSAS DA POBREZA RELATIVA NA UE

26. POBOACIÓN EN RISCO DE POBREZA

IDEAS CLAVE

- Define coas túas palabras que é a exclusión social.
- Diferencia entre pobreza absoluta e pobreza relativa.
- Reflexiona: pódese comparar a pobreza relativa de España coa de Suecia? Por que?

Radiografía da pobreza en España

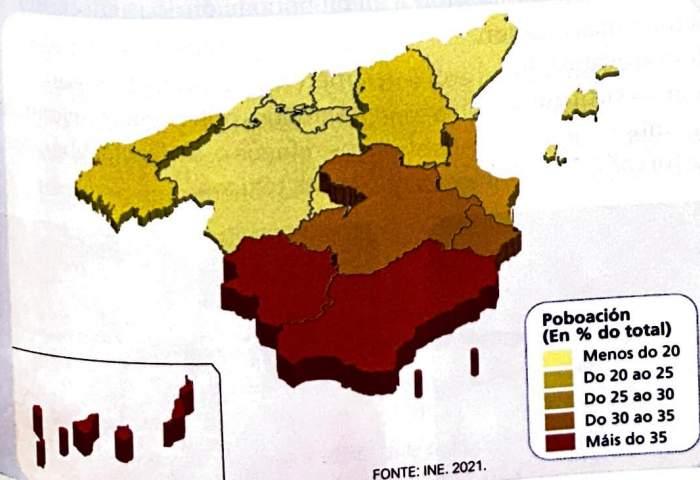
A crise económica de 2008 trouxo consigo un notable aumento do número de persoas en risco de pobreza. A partir de 2014 empezouse a reducir paulatinamente segundo se recuperaba a economía, pero en 2019 a tendencia inverteuse. Ese ano, as persoas en risco de pobreza eran uns 9.610.000, que representaban o 20,7 % da poboación total española e superaba en 0,3 puntos a taxa de 2009.

En marzo de 2020, a paralización da economía mundial a causa da COVID-19 implicou unha crise aínda máis fonda ca a de 2008. A comezos de outubro dese mesmo ano, unhas 207.000 empresas (na maioría microempresas con menos de cinco persoas empregadas) e uns 327.000 traballadores e traballadoras autónomos (o 10 % do total) víranse obrigados a cesar na actividade. A taxa de paro alcanzou o 16,2 %, fronte ao 13,8 % do ano anterior nesa mesma data, e o 35 % das empresas pecharon o ano con perdas económicas. Ante a contracción da demanda, o PIB de España rexistrou unha caída histórica do 10,8 % en 2020.

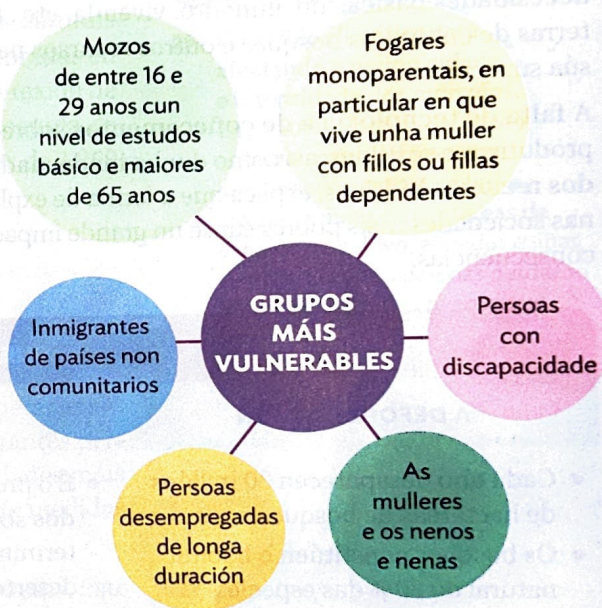
As medidas de protección social, como os ERTE e as prestacións extraordinarias aos traballadores autónomos, moderaron o impacto da crise, pero contribuíron a que o déficit público se disparase ata supoñer o 11 % do PIB, o maior de todos os países da UE.

En 2020, o 21 % da poboación encontrábase en risco de pobreza, o 7 % sufría unha carencia material grave e preto do 10 % tiña un emprego de baixa intensidade. Así, o 22,8 % reconecía chegar con dificultade ou moita dificultade á fin de mes. (27 e 28)

27. POBOACIÓN EN RISCO DE POBREZA

28. A crise causada pola COVID-19 levou a un millón e medio de familias españolas ás «colas da fame» para poder comer en 2020.

A túa investigación

- Consulta o último informe da Rede Europea de Loita contra a Pobreza e a Exclusión Social (EAPN) e explica se mellorou ou empeorou a situación en España e os motivos.

A DEBATE

- Crede que en xeral a sociedade española é solidaria? Poñede un exemplo real.
- Que tres medidas propoñeríades para aliviar a pobreza?

9. A pobreza e o medio ambiente

O impacto da pobreza no medio ambiente

Para as persoas é fundamental dispoñer de aire puro que respirar, augas limpas, terras fértiles, bosques, minerais... Estes recursos naturais proporcionan os alimentos, as materias primas e a enerxía necesarios para a vida e o desenvolvemento das actividades económicas.

Os países máis pobres teñen unha maior dependencia dos recursos naturais, xa que a gran maioría dos seus habitantes vive da agricultura de subsistencia e obtén a enerxía que necesita do carbón e da leña. Estímase que uns 1.600 millóns de persoas dependen dos bosques para se sustentaren.

Moitas das poboacións máis desfavorecidas ocupan zonas de terreos pobres, que son moi pouco produtivos. No seu afán por satisfacer as súas necesidades básicas de alimento, vivenda, etc., terminan por esgotar as terras de cultivo, os bosques e outros recursos naturais de que depende a súa supervivencia.

A falta de tecnoloxía e de coñecementos sobre técnicas agrícolas máis produtivas e sostibles, así como dunha inadecuada xestión dos residuos e dos recursos hídricos, explica que a forma de explotar os recursos naturais nas sociedades máis pobres cause un grande impacto ambiental con graves consecuencias.

CONCIENCIA AMBIENTAL

- Os problemas ambientais que ten unha rexión do planeta, cres que repercuten en lugares situados a miles de quilómetros dela? Explica cun exemplo.
- Pensa e comparte a túa opinión. O coidado ambiental incúbenos a todas as persoas que habitamos a Terra? Por que? Que podes facer ti?

QUE CONSECUENCIAS TEÑEN?

A DEFORESTACIÓN

- Cada ano desaparecen 30 millóns de hectáreas de bosque.
- Os bosques constitúen o hábitat natural do 80 % das especies animais e vexetais do planeta e albergan poboacións indíxenas. Se desaparece o bosque, pérdese biodiversidade e obriga a quen o habita a emigrar.
- Os incendios forestais liberan grandes cantidades de dióxido de carbono á atmosfera.

A DESERTIZACIÓN

- É o proceso de degradación dos solos fértiles que terminan por converterse en desertos improdutivos. Isto obriga a emigrar á poboación que vive da agricultura.
- Ademais do clima, hai actividades humanas que son responsables do avance da desertización: a corta abusiva, a agricultura intensiva e o sobrepastoreo.

OS RESIDUOS DESCONTROLADOS

- Nos países pobres existen moi poucas plantas de tratamento adecuado dos residuos. A acumulación en vertedoiros espontáneos contamina solos, augas e aire, ameazando a saúde da poboación.
- Moitas persoas buscan neles materiais reutilizables para vender. A miúdo, obtéñenos queimando os refugos e, ao facelo, libéranse gases tóxicos.

O impacto do medio ambiente nos países máis pobres

O cambio climático que se está producindo na Terra maniféstase principalmente no aumento da temperatura media da superficie terrestre e na maior frecuencia de fenómenos meteorolóxicos extremos, como secas prolongadas, fortes tormentas que incrementan o caudal dos ríos ata provocar o seu desbordamento e inundar as terras lindeiras, vagas de calor e de frío ou furacáns devastadores.

Moitos países pobres encóntranse nas rexións que máis están sufrindo estes efectos do cambio climático. (29) A súa falta de recursos para combatalos fainos máis vulnerables ante os desastres naturais ca os países desenvolvidos.

En 2020, o segundo ano máis caloroso da historia, as catástrofes naturais que arrasaron o mundo causaron cuantiosos danos materiais, valorados en 172.000 millóns de euros, e cobraron a vida de miles de persoas. A rexión de Asia e Pacífico é a máis propensa a sufrir desastres naturais, seguida de América Latina e o Caribe, que entre 2000 e 2019 rexistrou máis de 1.200 sucesos que afectaron 152 millóns de persoas.

A integración ambiental nas políticas gobernamentais

Calcúlase que máis do 60 % dos ecosistemas do mundo se están degradando a un ritmo maior ca o tempo que lles cómpre para recuperarse naturalmente. As súas consecuencias ambientais implican importantes perdas económicas e obstaculizan o desenvolvemento das sociedades máis atrasadas. Por iso, hoxe a loita contra a pobreza e a aplicación de medidas de protección ambiental van da man.

A UE introduciu o concepto de **integración ambiental** nos debates. Este concepto fai referencia á necesidade de abordar o desenvolvemento da nosa sociedade colocando a cuestión ambiental ao mesmo nivel ca as cuestións económicas e sociais á hora de deseñar e poñer en marcha as políticas comunitarias.

O mesmo deben facer os gobernos dos países máis desfavorecidos, pois a xestión sostible do medio ambiente e dos recursos naturais é fundamental para reducir a pobreza e a inseguridade alimentaria das súas poboacións e procurar o crecemento económico necesario para saír da súa situación.

IDEAS CLAVE

- Explica por que os países pobres son máis dependentes do medio natural ca os países máis desenvolvidos.
- Enumera os efectos do cambio climático actual. Por que pode ser un freo ao desenvolvemento dos países máis desfavorecidos?
- Reflexiona: falta conciencia e compromiso ambientais? En que baseas a túa opinión?

29. O cambio climático está afectando a periodicidade e intensidade dos monzóns. Entre xuño e outubro de 2019, as inundacións provocadas polo monzón estival en India arrasaron miles de hectáreas de campos de cultivo, estradas e liñas ferroviarias, 1.750 persoas perderon a vida e centenaes tiveron que ser evacuadas.

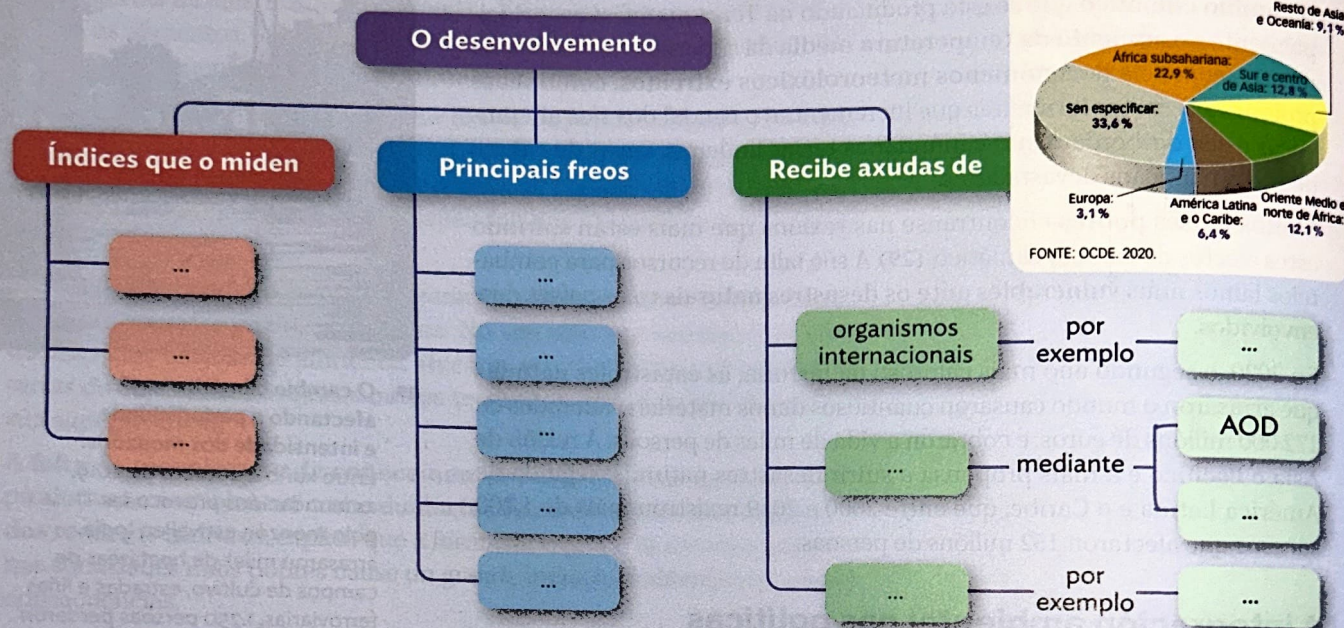
ESPAAO DIXITAL

- Buscade información sobre o cambio climático e elaborade un vídeo de 2 minutos en que transmitades unha mensaxe que creades importante sobre o tema «Cambio climático e desenvolvemento».

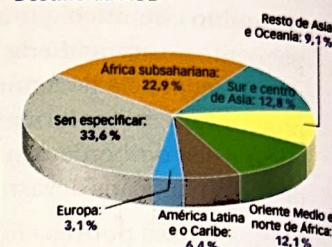

ORGANIZO AS IDEAS

1 Resume as ideas. Copia e completa o esquema no caderno.

Destino da AOD

2 Lembra. Copia e completa a táboa no caderno.

OS OBOECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE	
Que son e cantos son?	...
Cando se pretenden alcanzar?	...
Algúns dos obxectivos son:	...

APLICO OS COÑECEMENTOS

3 Compara. É o mesmo desenvolvemento ca desenvolvemento sostible? Explica.

4 Define estes conceptos.

- Débeda externa
- ONG
- Índice de desenvolvemento humano
- Carencia material severa

5 Pon dous exemplos que reflectan como inflúe a pobreza na deterioración ambiental.

6 Reflexiona. Que contrastes mostra o gráfico? Como afecta ao desenvolvemento o acceso a Internet?

Fogares con acceso a Internet

África

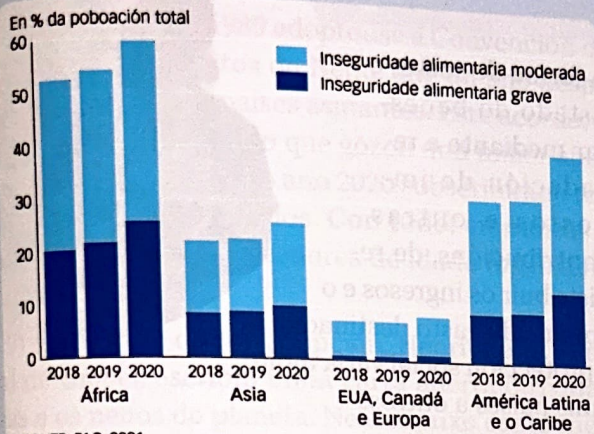
- Áreas urbanas: 28 %
- Áreas rurais: 6 %

Europa

- Áreas urbanas: 88 %
- Áreas rurais: 78 %

FONTE: ITU, Measuring digital development: facts and figures 2020.

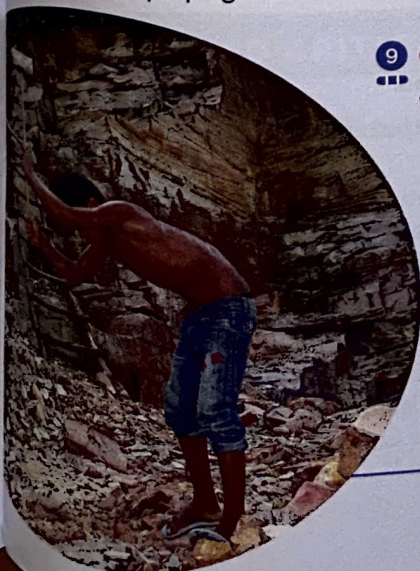
7 Interpreta o gráfico.

- Que entendes por inseguridade alimentaria?
- Describe os contrastes que existen entre as rexións do mundo.
- Por que este problema afecta máis a África? Que factores poden explicalo?
- Que motivou o maior incremento da inseguridade alimentaria en 2020?
- Segundo a FAO, o custo dunha dieta saudable é inaccesible para uns 3.000 millóns de persoas. Que problemas implica esta realidade?

8 VEXO-PENSO-PREGÚNTOME

- **Describe** a imaxe.
- Ao mirala, que pensamentos che veñen á mente?
- Á luz de todo o que aprendiches na unidade, que preguntas che suxire?

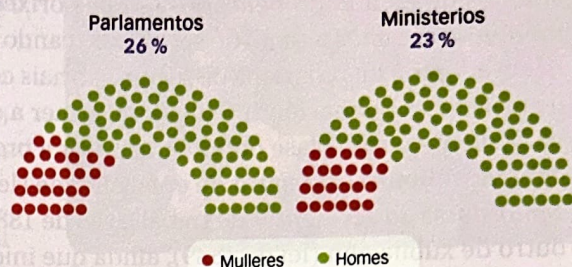

9 COMUNICACIÓN

- **Fai ou busca** unha fotografía que transmita o mesmo ca esta imaxe ou que represente algún outro reto do mundo actual. Despois, **elabora** un mural con todas as fotografías da clase.

10 Reflexiona e responde.

Participación das mulleres nos gobernos do mundo*

*Media de 156 países.

FONTE: Foro Económico Mundial, *Global gender gap report 2021*.

- Que entendes por fenda de xénero?
- Pódese dicir que a fenda de xénero é un problema global? En que rexións é maior?
- A pouca representación das mulleres na política, pode supoñer un freo ao desenvolvemento e á consecución dos ODS? Por que?
- En que outros ámbitos e de que outros xeitos se manifesta a discriminación feminina?
- A metade da poboación son mulleres. É posible avanzar no desenvolvemento se se discriminan?

VALORO A APRENDIZAXE

- ♦ **Selecciona** cinco ideas principais que expliquen os desequilibrios económicos e sociais que existen no mundo.
- ♦ **Volve ler** os conceptos clave destacados ao comezo da unidade e **explica** por que o son para comprender o mundo actual. Que outros conceptos engadirías? **Compara** a proposta coa da túa parella.
- ♦ **Compara.** Antes de estudar o tema, eras consciente da situación de desenvolvemento no mundo? Sobre que aspectos te fixo reflexionar?
- ♦ **Valora** que retos relacionados co desenvolvemento teñen máis apuro.
- ♦ **Pensa.** No ano 2030 será necesario considerar uns novos obxectivos de desenvolvemento?

Cando ter un emprego non impide caer na pobreza

A miúdo pénsase que, se unha persoa ten traballo, non pode caer na pobreza. Pero, aínda que certamente a falta de emprego é a principal razón de sufrir esa situación, non sempre é así. Nas nosas sociedades ricas hai outros factores que fan posible que unha persoa con traballo, e incluso cun bo salario, non poida dispoñer dunha vivenda digna.

Los Angeles é unha das cidades máis poboadas e ricas de Estados Unidos debido ao seu clima suave e á súa intensa actividade económica, que se apoia no turismo, na industria do cine (Hollywood) e, máis recentemente, no desenvolvemento tecnolóxico. Só en Silicon Beach, ao oeste da área metropolitana, establecéronse máis de 500 empresas tecnolóxicas, entre elas Google, Facebook, YouTube...

A chegada destas empresas disparou o prezo da vivenda, de media 630.000 dólares, cando hai unha década era de 391.000. Este prezo resulta inalcanzable para a maioría da cidadanía. Tamén o do alugueiro, 2.471 dólares mensuais de media (uns 2.285 euros).

O salario medio en Los Angeles é de 14,25 dólares á hora, pero unha persoa tería que gañar 50 para poder pagalo.

Esta situación provocou que parte das persoas que polos seus ingresos se consideraban clase media pasen a engrosar o elevado número dos «sen teito» en Los Angeles, que en 2020 superaba os 66.000, máis do dobre dos rexistrados en toda España ese mesmo ano (unhas 30.000 persoas).

Moitos estudantes e persoas con emprego dormen nos coches (cálculase que unhas 15.700) ou en tendas instaladas nas beirarrúas, que se volveron intransitables nalgunhas zonas. A metade son familias con fillas e fillos.

19 Investiga.

- Que se entende por custo de vida?
- Como será na cidade de Los Angeles?

20 Comparte a túa opinión coa compañeira ou compañeiro.

- En Bel-Air, unha das zonas máis ricas da cidade, non hai ningún centro de acollida.

21 PONTE NO SEU LUGAR. Que problemas supón a situación de Los Angeles...?

- A unha empresa tecnolóxica da cidade. Seralle fácil atraer talento doutros lugares do país ou do estranxeiro?
- Ao concello da cidade.
- A outras actividades económicas coma o turismo.
- Ás persoas residentes na cidade que perciben baixos ingresos.
- A un neno ou unha nena que vive coa familia nunha tenda de campaña colocada na rúa. Se ti foses ese menor que vive na rúa, como te sentirías? Como imaxinas o teu día a día?

22 DEBATE. Vale o mesmo o diñeiro en todas as partes? Xustifícase a resposta con exemplos concretos.

31. Barrio de Skid Row, en Los Angeles.

RETO

10 REDUCCIÓN DAS
DESIGUALDADES

Existen moitas entidades sen ánimo de lucro que, a grandes trazos, se diferencian pola finalidade e o ámbito en que desenvolven os seus proxectos: local (barrio, cidade...), nacional ou internacional.

Segundo a finalidade, podémolas clasificar en catro grandes grupos:

- As de caridade, que atenden as necesidades das persoas en situación de pobreza, proporcionándolles roupa, comida, vivenda...
- As que ofrecen servizos fundamentais (educativos e formativos, sanitarios...) onde o Estado non chega.
- As que defenden unha causa, como o apoderamento da muller, o coidado dos océanos ou o benestar animal.
- As participativas, que desenvolven proxectos que benefician a unha comunidade e son os seus membros os que achegan todo o necesario: o traballo, o diñeiro, o local...

Pon a túa areíña para mellorar o mundo participando nunha actividade que teña un fin social.

32. Voluntarias nunha campaña do Banco de Alimentos en Barcelona.

PUNTO DE PARTIDA

1. Busca información sobre o labor que realizan algunhas ONG, fundacións ou asociacións.

- Cal che chama máis a atención? Por que?
- Cal é a súa finalidade e ámbito de actuación?
- Como poderías colaborar con esa entidade?

2. Consulta tamén as propostas de voluntariado recollidas na web hacesfalta.org da Fundación Hazloposible, con proxectos en que colaboran unhas 11.400 organizacións non gobernamentais e miles de persoas voluntarias.

DESENVOLVEMENTO DO PROXECTO

3. Compartide as vosas preferencias coa clase e decide democráticamente con que organización vos ides involucrar e de que xeito. Informádevos dos pasos que tedes que dar.

- Outra opción é propoñer a esa entidade unha acción que poidades facer e lle encaixe nos obxectivos. Neste caso, comezade por identificar unha necesidade á que queirades facer fronte coa vosa acción. Despois, deseñade a proposta considerando os medios e o tempo con que contades.

PRESENTACIÓN DO RESULTADO

4. Se optastes por deseñar unha acción propia, dirixide un escrito á entidade.

- Explicádelle a vosa idea e o que precisariades para levala a cabo.

5. Realizada a acción de voluntariado, compartide a vosa experiencia.

- Que é o que máis vos gustou? Como vos sentistes? Quereríades participar noutro labor de voluntariado?